List 32. **NOVICE** Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol eta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 10. avgusta 1881.

Obseg: Oklic. — Sušenje češpelj — naprava prunel. — Kakošni so pripomočki za ohranjenje sadnih in gozdnih dreves in kdo naj v prvi vrsti učitelja v tem predmetu podpira? — Pravila Vipavskega sadjerejskega društva. — Kako napravljati siršnik, našim sirarskim zádrugam v poduk. — Gospodarske novice. — Matica slovenska in pa slovenske šolske knjige. (Konec.) — O poštnih hranilnicah. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Oklic.

C. kr. kranjska kmetijska družba bode iz državne subvencije, ki jo je za letošnje leto prejela od sl. ministerstva kmetijstva, podelila nekoliko podpore tudi

za napravo in vzdržavanje šolskih vrtov pri ljudskih šolah in pa

za povzdigo in zboljšanje domače ovčje reje.

1. Za napravo in vzdrževanje šolskih vrtov (drevesnic) bode dala krajnim šolskim svetom majhne zneske v denarji in darovala cepljena drevesca in cepiče, in to pred vsem takim šolam, katere nimajo še vrta, pa dokažejo, da so uže v posestvu za vrt dobro pripravnega zemljišča in da se krajni šolski svèt v svoji dotični prošnji izrečno zaveže, da bode nemudoma za šolske namene pripraven vrt napravil ter ga za zmerom šoli kot učni pripomoček obranil.

2. Za zboljšanje domače ovčje reje bode družba kmetijska nakupila nekoliko ovnov lepega ukviškega plemena na Koroškem in jih brezplačno darovala takim gospodarjem, ki v svoji po županstvu in župniku potrjeni prošnji dokažejo, da a) uže več let in precejšnje število redijo, b) da je njih kraj za ovčjo rejo posebno ugoden, in c) da jih je volja, dobljenega ovna, kolikor umna živinoreja dopušča, svojim sosedom za pleme prepuščati.

Prošnje za podporo šolskih vrtov in za ovne se imajo pismeno najzadnji čas do sv. Mihela vložiti podpisanemu glavnemu odboru. Ker so pa predstojniki podružnic kmetijskih v posamesnih okrajih po deželi poverjeniki glavnemu odboru, zato je treba, da resnico odboru vložene prošnje potrdi tudi predstojnik dotične kmetijske podružnice.

Glavni odbor c. k. kmetijske družbe
v Ljubljani 5. avgusta 1881.

Sušenje češpelj — naprava prunel.

Spisal Jak. Majdič.

Po marsikaterih krajih opazujem letos drevje z lepim sadjem dobro obloženo. Posebno sem videl v nekaterih vaseh Gorenjskega in Dolenjskega češpljeva drevesa polna. Premišljeval sem pri tej priliki, kako lepa svota denarja bi se lahko pridobila iz tega sadú, ko bi naši vaščani znali in — hoteli to sadje obrniti ter tako do veče vrednosti spraviti. Uže pred dvema letoma je sadjereje strokovnjak mnogo pisal o umnem sušenji sadja, posebno češpelj. Narisal nam je v „Novicah“ izvrstne sadne sušilnice, opisal način sušenja itd., a, žalibog, redka, da, prav redka je prikazen, če zaradi tega tù ali tam koga vprašam, da bi mi dal odgovor, da je kje tako sušilnico opazil. Kaj pomagajo našemu boremu kmetu časopisi, ako jih ne bere ali pa ne posluša, ali hitro pozabi, kar je bral! Kmetijstvo je steber blagostanju, al od kodi hočemo ta steber dobiti, če se v ljudskih šolah ne vcepuje v glavo in v srca kmečki mladini nekako nagnenje do tega znanstva, ki bode prihodnjemu gospodarju pomagalo do boljih dohodkov in mu zlajšalo življenja breme. Ko pa je človek šoli odrastel, mu je branje kmetijskih knjig in kmetijskih časnikov živa potreba, v katerih najde dobrih naukov in dobrih svetov za umno gospodarstvo. Zato bi dolžnost vsacega iskrenega rodoljuba bila, nagovarjati in siliti kmeta, da bere ali si brati dá kmetijske časnike.

Pa obrnimo se nazaj k predmetu, ki na čelu stojí temu članku. Češplje se lahko na več načinov v denar spravijo, ali da navadne pa dobro posušene, neokajene prodamo, ali pa kot prunele, to je, da so olupljene in koščic oproščene, ali da kuhamo iz njih „žgano vino“ pod imenom „slivovica“.

Moj glavni namen je tù popisati, kako se delajo prunele. Predno se pa lotimo naprave prunel, moramo pred vsem imeti za to potrebne priprave: 1) pravo sušilnico, 2) kadilnico. Sušilnica ni ravno neobhodno potrebna, kajti ko je še solnce v pričetku jeseni močno, se vse to lahko na solncu opravi. Drugo je kadilnica. V to se lahko porabi prost zaboj, kateremu se naredijo od spredaj čisto prosta vrata, v zaboj pa denejo 2, 3 ali 4 lese. Lese se lahko napravijo čisto prosto iz vrbovih šibic; ako kdo hoče boljših, naredí naj jih iz deščic. Zaboj se mora dobro zamašiti, da žvepljeni

dim ven ne vhaja. Ko se denejo olupljene češplje notri, se pod lese postavi v posodo žrjavice in na-njo dá žvepla, da se tako dobro kadijo, to je, ožvepljajo.

Za napravo prunel je najboljše vzeti še ne popolno zrelih češpelj. Delo samo vrší se pa tako: Češplje se olupijo (obelijo) kolikor mogoče natanko; ko so olupljene, se takoj nesó v zaboj, kjer se pustijo v žveplenem dimu dobrih par minut, da lepo rumene postanejo, a ne rujave; potem se denejo na solnce ali pa v dobro sušilnico (naše navadne domače sušilne pečí temu ne vstrezajo), da dobro zvenejo; na to se jim vzamejo koščice ven na nasprotni strani pecija. Po vsem tem se tukaj tako stiskajo z dlanmi, da postanejo lepo okrogle in da dobijo podobo posušenih fig, kakor se v navadnih vencih kupujejo v štacunah. Ko jih tako pripravimo, jih denemo zopet na lese ali druge deske in na solnce par dni, da se do dobrega osušijo. Potem se vložijo v zaboje, katerim se strani prevrtajo. Vkladajo se pa tako, da se na dno dene dobra lega prunel, na-njo pa listja od breskev, ali pa še bolje listja od lavorike; na to pride zopet lega prunel, lega listja in tako naprej. Zdaj se spravijo prunele za daljno rabo ali prodajo.

Na ta način dobimo prav lepo svoto novcev za tako brez stroškov napravljene češplje. Zato poprimite se, dragi vaščani, tega dela!

Pri tej priliki naj posebno priporočim prečastiti duhovščini in pa večim kmetovalcem, ki imajo lepe sadne vrte in s prelepim sadjem obložena drevesca, naj bi začeli s svojim zgledom vnemati kmete, da začnó bolje gospodariti s pridelanimi češpljami in ne ostanejo vedno gluhi nasproti opominu, ki ga jim daje naš Vodnik, rekoč:

Glej stvarnica vse ti ponudi,
Le jemat od nje ne zamudi;
Lenega čaka
Strgan rokal,
Palca beraška,
Prazen bokal!

Kakošni so pripomočki za ohranjenje sadnih in gozdnih dreves

in kdo naj v prvi vrsti učitelja v tem predmetu podpira?

V naši mili domovini se je pričela umna sadjereja posebno v novejši dobi pospeševati; najboljšega vspeha in nade imamo pa mi, dragi mi tovariši, se nadejati. Vsacemu od nas je znano, da so dobile naše šole v novomeškem okraji po trudopolnem prizadevanji c. kr. okrajnega glavarja gosp. Jos. Ekl-na in za šolski blagor vnetega c. kr. okrajnega nadzornika g. Antona Derganca z malimi izjemami sadne vrtove in drevesnice, katerih vrtnarji smo mi, dragi tovariši.

Prizadevati si hočemo, da našemu ubozemu kmetu k obilnejšim dohodkom pripomoremo v njegov blagor in korist. Naj nam bode vedno pred očmi izrek:

„Skrbí za huda leta
Moré uboz'ga kmeta.“

Gotovo je, da sadjereja zeló povzdiguje blagostan dežele, in da je sadje velikokrat krepka bramba zoper lakoto itd. Tudi se ne more trditi, da bi se zavoljo sadjereje kako drugo delo zanemarjalo.

Veselo je slišati, da se širi umna sadjereja v naši deželi; a vse več bi se še lahko storilo, ker je še veliko praznega prostora, ki je za sadno drevje zeló pripraven.

Da se pa tako imenitni namen doseže, je treba mladino podučevati v sadjereji in jo za njo vnemati.

Ako mladina doraste in skrbi za sadjerejo, daje sosedom lep zgled, in tako se širi ljubezen do sadjereje po naslednikih in se vedno bolj ustanovlja.

Nihče pa nima ugodnejše priložnosti, da v mlada srca cepi ljubezen do sadjereje, kakor učitelji, katerim je izročena kmečka mladina. Uže pri navadnem šolskem uku lahko učitelj učence vnema za sadjerejo, še veči prid pa bode za šolsko mladež, ako učitelj skrbí, da se marljivo dejansko poučuje v sadni drevesnici, in pri vsaki priliki v šoli bere in razlaga kaj iz vrtnarskih knjig.

Učitelj naj priporoča, da se sadno drevje marljivo snaži. Za snaženje in obrezovanje drevja sicer vsak letni čas ugaja, a najboljši so pozimski meseci; in ravno ob tem času ima sadjerejec in poljedelec za ta posel največ časa, ko drugo navadno delo miruje.

S snaženjem drevja si pa tudi kmetovalec dostikrat v zadregi ob zimskem času potrebnih drv dobiva v bližini svojega stanovanja, ter mu ni potrebno v po več ur oddaljeni gozd po-nje hoditi. — Ta prid naj bi si kmet in sadjerejec dobro v spomin vtisnil in ga nikdar ne izgrešil! Sadnemu drevju s tem pomaga k lepši rasti, boljšemu razvoju in bolj gotovi produktivnosti, sam sebi prihrani veliko težavnega dela, ter si zagotovi boljših dohodkov, drevje v krepki rasti in lepem razvoju ohrani.

Tudi se premalo ceni gnojenje sadnemu drevju. Mnogo dreves samo zato malo sadú donaša in nazadnje konec vzame. Pri sadjereji je tedaj zeló važno to, da sadjerejec drevju pripravnega gnoja daje v pravi razmeri in tudi v pravem času. Najbolje se sploh gnoj sadnemu drevju prileže iz strohljivih tvarin in v tekočem stanu, kajti tak gnoj hitreje v zemljo pride do koreninic drevesnih, ki ga srkajo; suhi gnoj nasproti le počasi s pomočjo deževnice v zemljo dohaja. Povodni gnoj se vlije v jamo, katera je kakega $^1/_4$ metra široka in pol metra globoka, ter se tako daleč od debla skoplje, dokler veje drevesa segajo. Ko je gnoj va-njo vlit, se zopet zasuje.

Najbolji čas drevju gnojiti je od spomladi do jeseni, in sicer zgodaj spomladi zato, da rast v drevesu izbudimo, — da drevo nastavlja sad, se mu prileže gnojenje malega in velikega travna.

Zatirajo naj se sadnemu drevju škodljive živali: miši, gosenice, metulji, sadni črv, hrošči, mravlje, uši, ose itd. Koristne živali, ki sadjerejcem skazujejo posebno ljubav; med temi so: krt, netopirji, žolne, kukovice, senice, škorci, lastovke, žabe, krote, kuščarji, krešci in roparski hrošci, pajki in sploh tice pevke, ki živijo od različnih mrčesov in gosenic, ki sadjerejcu toliko škodo narejajo. Zatoraj so tiči sadjerejcu največi prijatelji. Toraj skrbimo, da si te dobrotnice ohranimo, da se množé, ti prijatelji in dobrotniki. Neporedni fantalini, ki ne znajo druzega, nego stikati po gnjezdih in nedolžne živali moré, naj se ostro kaznujejo.

V prvi vrsti naj skrbé c. k. okrajna glavarstva, da se v tem smislu dani ukazi spolnujejo; pri vsaki županiji naj bi bila zapornica, v katero bi se neporedni fantalini, zatiralci tičev, zapirali, pa tudi odrašeni grešniki postavno kaznovali.

Sl. vlada veleva, naj bi učitelji skrbeli, da se mnogo valilnic, na pr. za škorce pripravi. Pa kaj? Mi učitelji naj bi skrbeli, neporedneži pa razdevali, kar mi ohranimo!

Na zgornjem Avstrijskem, kjer se zeló marljivo s sadjerejo bavijo, nahaja se skoraj na vsakem vrtu več valilnih tružic za škorce. (Konec. prih.)

Pravila Vipavskega sadjerejskega društva.

I. Namen in delokrog društva.

§. 1. Društvo se zove „Vipavsko sadjerejsko društvo“ sè sedežem v Vipavi, in stojí pod pokroviteljstvom c. kr. kmetijske družbe Kranjske.

§. 2. Namen društva je, domačo sadjerejo sploh, Vipavsko pa še posebe dejanstveno podpirati, povzdigovati.

§. 3. V dosego tega namena posluževalo se bode društvo sledečih sredstev:

1. Društveni vrt, to je, društvena v Vipavski dolini ali pa, ako potreba, tudi na Pivki situirana sadna drevesnica, v kateri se imajo razne plemenite sadne rastline pomnoževati ter iz nje med posamezne ude društva edino le proti vsakoletni vplačani letnini 1 gold. vsako leto razdeljevati.

Društveno drevesnico omisli si društvo ali edino le iz svote, katero utegne visoko c. k. kmetijsko ministerstvo društvu v to svrho nakloniti, ali iz svote, sestavljene deloma iz podpore vis. c. k. kmetijskega ministerstva in deloma iz pristopnin posameznih udov, ali pa le iz samih pristopnin udov.

Kje in kako velika da se ima drevesnica napraviti, katere sadne rastline in kako da se imajo v nji izgojevati, kako med ude društva razdeljevati — vse to in vse drugo v režijo drevesnice spadajoče spada v delokrožje posebnega oskrbovalnega odbora društva s posebno instrukcijo.

2. Večkratni shodi udov ali v posvetovanje ali v poslušanje sadjereje se tikajočih nasvetov in podukov.

3. Društvena poročila v domačih in drugih kmetijskih časnikih.

II. Sprejemanje udov društva, njihove pravice in dolžnosti.

§. 4. Za uda sadjerejskega društva sprejeti se more vsak človek, bodi si katere koli narodnosti.

Društveni ali poslovni jezik je pa le slovenski.

§. 5. Vsi udje društva se razdelé v dejanske in častne; prvi kakor drugi pa potem še v ude vipavskega okraja in pa zunanje.

§. 6 Vsi udje vživajo popolnem enake društvene pravice, vsi imajo pa tudi enake dolžnosti, namreč:

1. Vsak ud dobí vsako leto iz društvene drevesnice enako število sadnih rastlin; to število določi pred razdelitvijo oskrbovalni odbor drevesnice, in sicer:

a) po množini udov in na razpolaganje stoječih rastlin,

b) po razpolaganji tistih udov, kateri sadnih rastlin sami ne potrebujejo, ampak jih po lastni volji drugemu ali tretjemu prepustijo.

Prepuščenje sadnih rastlin drugemu ali tretjemu vložiti mora pa dotični ud oskrbovalnemu odboru tri tedne pred razdeljevanjem rastlin po dopisnicah naznanjenem. Rastline, katerih kak ud v dveh mesecih po razdelitvi ne vzame, ostanejo lastnina celega društva, katera se po najboljši mogočosti prodá.

2. Vsak ud ima pri občnih zborih enako pravico govora, bodi si o splošnih posvetovalnih zadevah, bodi si o volitvah v oskrbovalni odbor itd.

§. 7. Vsak ud društva — razen častnih — plača en goldinar pristopnine enkrat za vselej, in pa vsako leto en goldinar letnine naprej, to je, meseca decembra za sledeče leto, društvenemu blagajniku. Samo ob sebi se razume, da ima pristopnina kakor tudi letnina režijskim stroškom društvene drevesnice služiti.

§. 8. Vsak ud je zavezan častni posel, katerega mu občni zbor vsled glasovanja naloží, za določeni obrok brezplačno prevzeti — razen tajnika, ako razmere njega plačo zahtevajo.

§. 9. Za vsako določitev o volitvenih in druzih zadevah je potrebna absolutna (nadpolovična) večina glasov pri seji navzočih udov. To veljá za občne zbore, pa tudi za seje oskrbovalnega odbora.

§. 10. Število udov je navzgor neomejeno, navzdol pa biti mora vedno tako veliko, da znašajo letnine vsaj toliko dohodkov, kolikor režija društvene drevesnice znaša.

§. 11. Iz društva smejo udje, kedar hočejo, izstopiti, vendar mora sleherni izstopnik za tisto leto, v katerem izstopi, letnino plačati

§. 12. Tisti ud, kateri se dve celi leti društvenim pravicam in dolžnostim odteguje, smatra se kot molčé izstopivši društvenik. (Dal. prih.)

Gospodarske izkušnje.

Kako napravljati siršnik, našim sirarskim zádrugam v poduk.

Gospod Harris, učitelj mnogih najboljih sirarskih zádrug v severni Ameriki, je objavil po svojih izkušnjah poduk o napravljanji siršnika (Lab), iz katerega posnamemo našim sirarijam sledeče.

Siršnik telét koj po njihovem rojstvu ni nikoli za nobeno rabo. Tele, od katerega se siršnik vzame, mora vsaj najmanj 3 dni staro biti, najbolji pa je siršnik 5 do 10 dni starih telet, dokler od samega mleka svoje matere živijo. Brž pa, ko teleta dobivajo drugo hrano (sená ali druge trde klaje), je njih želodec za sirjenje mleka manj vreden. Da sirarji dobijo dober siršnik, naj tele, predno ga zakoljejo, 12 ur nič več ne sesá, dalje časa pa teletom ne več privoščiti sesanja ni varno, kajti želodec se potem vname in s krvjó zalije. Ko se je želodec iz zaklanega teleta vzel, se mora ž njim skrbno tako le ravnati. Kar je v želodcu, se mora iz njega vzeti in njegova notranja stran navzunaj obrniti in vsaka stvarca, naj je maroga, madež ali dlaka odstraniti. Če se kaže, da se mora želodec še bolj očediti, se to ne sme nikoli s tem zgoditi, da bi se želodec z vodo opral, ampak očediti se mora le s kako mokro cunjo. Ko je bil želodec malo osušen in malo osoljen, potem je pripraven, da ga bolj posušiti damo, tako da ga prerežemo in na suho dilo položimo. Da tako hranimo siršnik, je veliko bolje, kakor če bi ga položili v slano vodo ali če bi ga napolnili s soljo. Če siršnik v preveliki vročini sušimo, izgubí svojo moč; 50 stopinj toplote po Celsiusovem gorkomeru mu vzame vso siršno moč, zato se siršnik ne sme nikdar sušiti na cinastih ali druzih skledah pri peči ali ognjišči.

Gospodarske novice.

* *V Trstu bo velika obrtnijska in kmetijska razstava* prihodnje leto, za katero so se uže pričele velike priprave delati. Prostor, na katerem bode razstava, bo 20.000 qm. velik in stroški za stavbe za razstavljene reči so prevdarjeni na 300.000 gold. Odbor 30 mož bo vodil izvrševanje razstave. Da se velikanski stroški razstave poplačajo, je nekoliko bogotašev uže dosihmal podpisalo 90.000 gold. podpore.

* *Za povzdigo kmetijstva v Bosni in Hercegovini* je bosniška deželna vlada določila 8000 gold. podpore, namreč: 3500 gold. za nakup kmetijskega orodja, ki se bode med kmete razdelilo, 2000 gold. za nakup trt in sadnih dreves, 2000 gold. za nakup orodja za žganje slivovica, 500 gold. pa za podporo mladih Bošnjakov in

*

Hercegovincev, ki se bodo na Hrvatsko poslali učit se vrtnarstva in vinorejstva.

* *Da je nemška vlada preklicala prepoved*, da avstrijsko-ogerska živina ne sme v Nemčijo, kaže se zdaj kot prazna pravlica. Prepoved ostane, kakor je bila, in kdo neki, kdor pozna „prijatelja Avstrije“ Bismarka, bo od Prusa kaj druzega pričakoval!

* *V nogradih okoli Maribora* se kaže na trtah, ki so jih v Mariborski vinorejski šoli iz semena amerikanskih trt izredili, tista zeló nevarna bolezen, ki se trtni plesenj (nemški „der falsche Mehlthaupilz“) „perenospora viticola“ imenuje. Deželnemu odboru štajarskemu je uže naznanjena ta bolezen, katera se v podobi glive kaže na perji, in zoper katero se priporoča nemudoma obrati vse listje in ga sežgati. Če to ne bo pomagalo, bo treba vse amerikanke potrebiti iz nograda. — Tako piše „Wiener landw. Zeitg.“.

* *Kmetijskih šol je v našem delu cesarstva* bilo lani: višja kmetijska šola na Dunaji s 511 učenci in 35 učeniki, 12 srednjih kmetijskih šol s 685 učenci in 118 učeniki, in pa 52 nižjih šol s 1254 učenci in 264 učeniki. Od učencev srednjih šol, ki so lani šole dovršili, jih je izmed 100 le 16 se vrnilo na posestvo svojih očetov, da pomagajo ali prevzamejo gospodarstvo, vsi drugi pa iščejo služeb. — Stroški za napravo in vzdržavanje teh šol (brez više šole dunajske) so do konca 1879. leta znesli 5 milijonov in 350.902 gold., od katerih je država plačala 1 milijon in 378.676 gold., prijatelji kmetijskih šol 716.149 gld., ves ostali znesek pa so plačale posamesne dežele.

* *17 ljudí je v smrtno nevarnost prišlo* na Verejah na Primorskem, ker so jedli meso od krave, ki je poginila za kužnim vrančnim prisadom (črmom). Poginilo je tudi nekoliko živine, ki je pila okužene pomije. — Kolikrat so „Novice“ in „Pratika“ uže svarile ljudí, naj se varujejo strupenega mesá, droba itd. za vrančnim prisadom bolne ali crknene živine! Al ljudje zakoljejo za kužnim prisadom bolno živino, misleči, da le ne crkne, potem pa se sme brez nevarnosti vžiti, — ali pa tudi ni izučenih mesogledov, ki bi ukazali tako živino konjedercu dati, ne pa mesnicam naprodaj!

Znanstvene stvari.

Matica slovenska in pa slovenske šolske knjige.

(Konec)

Našteli smo po imenu v prejšnjem listu vse knjige, ki jih je „Matica“ na svitlo dala, osobito iz tega namena, da se vidi, koliko je „Matica“ za šolstvo storila. Tretjina del, ki jih je „Matica“ na svitlo dala, so šolske knjige, deloma kot učne knjige v šole vpeljane, deloma kot pripomočne knjige dobro rabljive. Te knjige so „Matico“ temveč stroškov stale zato, ker so ilustrovane s podobami.

Učne šolske knjige so: „Rudninoslovje“ ali mineralogija za nižje gimnazije in realke. Po Sig. Fellöckerji spisal Fr. Erjavec, 1867.

„Prirodopis rastlinstva“ s 350 podobami, drugo predelano in pomnoženo izdanje, za spodnje razrede srednjih šol izdelal dr. Al. Pokorny, poslovenil Ivan Tušek, 1872.

„Nauk o telovadbi“, 1. del, s 50 podobami.

„Nauk o telovadbi“, 2. del, s 164 podobami.

„Zgodovina avstrijsko-ogerske monarhije“ za srednje šole in učiteljska izobraževališča, spisal Janko Krsnik, 1874.

„Prirodopis živalstva“, s 522 podobami; tretje, po 15. nemškem po vsem predelano izdanje, za spodnje razrede srednjih šol, izdelal dr. Al. Pokorny, poslovenil Fr. Erjavec, profesor na c. k. višji realki v Gorici, 1881.

Pomočne šolske knjige, ki jih je „Matica“ izdala, so:

„Štirje letni časi“, po E. A. Rossmässlerji predelal Ivan Tušek, s 40 podobami, 1867.

Schoedler: „Knjiga prirode“, 1. snopič: fizika, z 213 podobami, poslovenil Ivan Tušek, profesor kr. višje realke v Zagrebu, 1869.

Schoedler: „Knjiga prirode“, 2. snopič: Astronomija in kemija, s 361 podobami, 1870.

Schoedler: „Knjiga prirode“, 3. snopič: Mineralogija in geognozija, s 193 podobami, 1871.

„Prirodoznanski zemljepis“, spisal Janez Jesenko, profesor pri državni gimnaziji v Trstu, 1874.

Schoedler: „Knjiga prirode“, 4. snopič: Botanika in zoologija s 467 podobami, 1875.

„Okó in vid“. Spisal Jakob Žnidaršič.

„Znanstvena terminologija“ s posebnim ozirom na srednja učilišča, spisal M. Cigale, 1880.

Poleg knjig je „Matica“ na svitlo dala popolen Atlant, ki ga je po posvetu s šolskimi možmí izbral Matičin odbor in poslovenil Matej Cigale.

V tisku je zdaj na stroške Matične slovnica slovenska prof. Šumana, in za tisek se po naročilu sl. deželne vlade kranjske od 15. julija t. l. pripravljata za učiteljišča rokopisa geometrije, katero spisuje prof. Lavtar, in pa somatologija (popis človeškega telesa), katero spisuje dr. Samec.

Menda je vse to dosti dejanskega dokaza, da je „Matica“ pri izdavanji knjig, vezana na §. 1. družbenih pravil, vendar ves čas svojega obstoja pred očmí imela najbolj šolske knjige, česar le tisti niso vedeli, katerim je mègla principielne opozicije zatemnila vid.

Če si poleg tega, kar je Matica za šolstvo storila, pred oči stavimo še druge knjige, ki za srednje šole po vsem pripravne, so poslednja leta na svitlo prišle v druzih založbah, zlasti v prof. Jesenkovi založbi in v založbi dež. odbora kranjskega („Latinska slovnica“ prof. Hrovatova in „Latinsko-slovenske vaje“ prof. Žepičeve) ni tedaj pretirano, če rečemo, da imamo uže precej šolskih knjig v odličnem slovenskem jeziku in vse druge, kolikor bi jih potrebovali, lahko v enem letu naredimo. Al kdo bo knjige spisaval, trud dela in breme stroškov imel, če pa v šole ne smejo! Tisti ugovor: „vsaj nimate knjig“, je tako neumen, da ga dandanes, ko imamo Slovenci nad 20 časnikov, tudi oni naši nasprotniki več ne verjamejo, ki ga nam le zato pod noge mečejo, da odbijajo obveljavo narodne ravnopravnosti v šolah. Oni ugovor: „vsaj nimate knjig“, je tisti „circulus vitiosus“, tista zvijača nemčurjev, s katero odbijajo strah svoj, da nemštvo ne pride v nevarnost. Koliko je ponemčevalcem slovenskih krajev na šolah ležeče, to kaže njihovo dandanašnje snovanje „schulvereinov“, po katerih so zdaj dejansko ponemčevanje nastopili, prejšnji čas pa bolj negativno hodili s tem, da niso puščali slovenskega jezika v šole.

Z ozirom na vse to, kaj vse je uže slovenski jezik trpel v šolah, ne moremo nič prav iz srca zadovoljni biti s tem, da se le po administrativni poti tù in tam vpelje kaka slovenska knjiga v šole in da še to, kar na pr., velja v Kopru ali drugod, ne velja v Ljubljani ali v Mariboru itd. Kar ena vlada na administrativni poti dá, vzame lahko druga na isti poti. O tem imamo živih dokazov. Leta 1873. so prišle na svitlo „Anatomične table za nagledni poduk v ljudskih in srednjih šolah“, po naročilu c. k. deželnega šolskega sveta ljubljanskega in s sodelovanjem dr. J. Bleiweisa poslovenil

dr. Samec. Vpeljana je bila ta knjižica s podobami v naše šole leta 1873. — zdaj ni ne sledú ne tirú o njej, izginila je, kakor da bi jo bila slana vzela. Tudi „Rastlinstvo“, katero je Matica izdala, je bilo v spodnji gimnaziji uže vpeljano, — a sedaj uže ni več ne duha ne sluha o podučevanji rastlinstva v slovenskem jeziku.

Dokler nimamo po deželnih postavah vpeljanega slovenskega jezika v šolah, so vse naše slovenske šolske knjige le provizoričen aparat. In prav ta provizoričnost naklada Matici dolžnost previdni biti o izdavanji šolskih knjig vzlasti takih, katerih tisck podražijo podobe in katere niso take, da bi jih družbeniki Matičini zadovoljno sprejeli.

Mnogokrat je kranjski deželni zbor snoval deželno postavo o tem, katerim šolskim predmetom naj rabi slovenski, katerim nemški jezik, al žalibog, dosihmal zmerom brez vspeha; če je v zboru bila večina ravnopravnosti nasprotna, pokopala je ta večina načrt postave, — če pa je po večini narodne stranke obveljala postava, zavrgla jo je vlada, v teku 20 let le dvakrat narodom pravična: malo časa pod ministerstvom Hohenwartovim in zdaj pod ministerstvom Taaffeovim.

O poštnih hranilnicah.

„Poštne hranilnice — kaj pa je to?“ bo morda prašal marsikateri naših bralcev, ki res o takih hranilnicah še nič ni slišal. Naj mu toraj najprej ob kratkem povemo, kaj so poštne hranilnice.

Kaj je hranilnica sploh, to uže vsak vé, namreč zavod, kjer se denar na varne obresti nalaga. Takih zavodov je po deželah več, a so povsod le na mestu, to je, kdor hoče denar shraniti, ga mora tje poslati ali nesti in ravno tako, če ga hoče ven vzeti, mora sam po nj priti ali poslati.

Poštna hranilnica pa je vse bolj priložna ljudem. To je namreč naprava, da moreš na vsaki pošti, ki je za to pooblaščena, vložiti svoj denar in to celó v tako majhnem znesku, da ga navadna hranilnica ne sprejme. Za vloženi znesek dobiš potrdilni list, za katerega potem dobiš svoj denar z obresti vred lahko pri vsaki pošti nazaj, ne le pri tisti, pri kateri si ga naložil; ravno tako k prej naloženemu denarju lahko na vsaki pošti zopet priložiš in potegneš svoj denar, kedar koli in pri kateri koli taki pošti hočeš, z določenimi obrestmi vred. Ni treba ne dolgih potov, ne posebnih dni, svojo reč opraviš lahko na pošti o njenih navadnih urah.

„To je pa kaj čisto novega“ — bo morda zopet kdo oglasil se.

Ne, prijatelj, stara reč ta pač ni, vendar je uže nekoliko let, kar se je ta naprava po drugih deželah uže vpeljala in se tako dobro obnaša, da jo tudi naša vlada misli prav kmalu vpeljati in se dotični načrti uže v ministerstvu nadrobno pretresajo, da bodo morda še letos podani državni zbornici v razpravo. Sprožena je bila ta zadeva uže v zbornici poslancev in vlada je obljubila predložiti posebno postavo.

Poštne hranilnice so napravili najprej Angleži in to uže leta 1861. Leto prej je bilo tam 638 privatnih hranilnic; ob koncu 1876. leta pa je bilo poleg teh uže 5448 poštnih hranilnic, ki so se jako prikupile posebno manj premožnim stanovom, rokodelcem, obrtnikom, uradnikom itd. Promet je bil ob malih vlogah vendar skoro neizmerno velik.

V Belgiji so poštne hranilnice napravljene od l. 1870. Leta 1876. so se vstanovile tudi na Laškem in Nizozemskem. Francoska je poprijela se jih letos domá in celó v Algirji (Afriki). Še celó Japonci v Aziji so po izgledu Angležev napravili take zavode. To je dovolj dokaza, kako dobrodejne so take hranilnice posebno za „manjše“ ljudi.

Po teh kratkih zgodovinskih črticah vrnimo se nazaj k namenu poštnih hranilnic. Glavni namen njihov je, spodbujati prebivalce k varčnosti in dajati jim vsaki čas in na vsakem kraji priliko, hraniti svoje pridobljene krajcarje varno pod poroštvom države in nakladati jih na zmerne obresti. Privatnim in deželnim hranilnicam ne bodo hodile v škodo, ker se preveliki zneski ne bodo sprejemali in veči kapitalisti tudi ne bodo marali nakladati denarja na niže obresti, nego jih pri onih dobé. Tako bodo ti ostali pri svojih hranilnicah, kjer morejo više zneske na boljše obresti naložiti, bornejši ljudje bodo pa svoje krajcarje, groše in goldinarje dajali poštnim hranilnicam, kjer bodo ne le dobro hranjeni, marveč tudi primerne obresti nesli. To bo dobrota, kakor smo uže rekli, posebno za manj premožne delavne stanove, za kmeta, za rokodelca, za uradnika, za delavca — sploh za človeka, ki si ne more vsak dan prihraniti goldinarja, marveč le par krajcarjev, katerih mu tudi ni treba daleč nositi, ampak jih lahko hrani v svojem kraji, na bližnji pošti in jih potem tudi lahko potegne, če gre prav daleč od tam.

Se ve, da bo potem treba tudi pošte, kjer se morejo vlagati in jemati denarji, tako razdeliti po deželi, da bo ljudem vstreženo. To ne bo pretežko, vsaj so nam druge dežele izgled. Kar je do zdaj slišati, mislijo poštne hranilnice osnovati le polagoma, zdaj tu, potem tam, kakor bo kazalo. Vso reč ima v rokah trgovinsko ministerstvo, v čegar področje spada, in to želi si pridržati prosto roko posebno o tem, kako naložiti vloženi denar in koliko dajati obresti od njega. Visoke obresti vsaj skonca ne bodo, morda ne več ko po 3 od sto; vendar je to tudi velika dobrota, če človek more svoj prihranjeni krajcar vsak dan sproti naložiti na obresti in mu ni treba čakati, da spravi veči znesek skup ter ga potem daleč poslati ali nesti mora. Ravno tako ga v nagli sili brž nazaj dobi brez dolgih potov in povsod, kjer je kaka poštna hranilnica. S tem se skoro poravná razloček med obresti, ki bi jih pri kaki drugi hranilnici dobil.

Vse to pač kaže, da Avstrija zopet daleč naprej skoči, ako osnuje poštne hranilnice. Državni zbor bo postavo gotovo nadrobno pretresal in našim razmeram pristojno vredjeno radovoljno sprejel. Slišali smo, da bo prav kmalu prišla na vrsto, in kedar bo, bomo svojim bralcem uže še več povedali o nji.

Naši dopisi.

V Gorici 7. avgusta. — Groza nas je obšla pretekli torek (2. t. m.), ko se je bila kakor blisk raznesla novica o umoru in samomoru na tržaški cesti poleg Vélikih Rój, $^3/_4$ ure od tukaj. Čevljar Anton Faganelj iz Mirna je Franciko Komelovo, katera mu je bila po 2-3 letih ljubezen odpovedala, z velikim nožem na več mestih tako prebodel, da je čez kako četrt ure dušo izdihnila; potem je samega sebe z istim nožem tudi na raznih mestih tako nevarno ranil, da je 2 uri pozneje umrl. Ležala sta oba poleg ceste z nogami skoraj skup, dokler ni došla komisija. Prišla je bila nesrečna deklina z 2 tovarišicama okoli 7. ure zjutraj iz Stračic, kjer je v ondašnji fabriki po noči delala, kar zagleda na omenjenem mestu Faganela, ki jo — povrnivši jej molitvene bukve, katere mu je bila prejšnji čas ona podarila — zdajci zgrabi za vrat in grozovito dejanje izvrši. Uni dve deklini ste zbežali. Ne daleč od strašnega prizora je bil Mirenski gospod župnik, ki se je peljal v mesto. Ko izve, kaj se je

zgodilo, vrne se naglo po sv. olje in pripelje se še za časa k umirajoči K. Morivec je izprva prosil, da naj ga prebodejo, da hitreje umrje, pozneje pa se je skesal, prejel tudi poslednje sv. olje in še v pričo komisije izustil besede: „Moj Bog, kaj sem storil!“ Da ni hotela umorjenka imeti s Faganelom več opraviti, prihajalo je od tod, ker je bil neki čedalje hujši. Deklinin oče mu je bil dal tiste dni prej 5 gold. kot nekako odškodnino s pogojem, da hčer pustí. Prav za ta denar pa je menda celo noč pred umorom pil in se na-nj pripravljal! Sodniji je F. sicer sè svojo smrtjo nit prestrigel, ali dejanje njegovo in občno menjenje v nebo vpije: „Tako ni bilo nekdaj na kmetih; kam pridemo z razuzdanostjo, surovostjo, brezbožnostjo, ki je sad tistega semena, ki ga je zasejal nove dôbe liberalizem?!“ — Strašna suša tare našo deželo od gor do morja; od konec junija nismo imeli zdatnega dežja. Prva turšica je uže uničena; činkvantin, ajda, repa, zelenina po večem uže tudi. Karakteristično za nevarnost, ki preti našim kmetom, je to, da bomo imeli jutre v Gorici procesijo za dež, kakoršne nismo imeli od leta 1839. — procesijo „na žegen“, to je, na (staro) pokopališče. Taka procesija je pri nas znamenje skrajne sile, kakor v Ogleji izredna procesija prihodnji torek z nekim staročastitljivim sv. razpelom. Procesijo goriško „na žegen“ leta 1839. imam še živo v spominu. Blagi šolski nadzornik Valentin Stanič nas je pod milim nebom (bil sem jez takrat učenec 3. razreda tedanje normalke) učil peti pesem „Ach, sende Gott... den Regen bald herab!“ Zbirali pa smo se v šoli za procesijo uže ob $4^1/_2$ uri zjutraj, česar vtis je pri meni neizbrisljiv. — Politično društvo „Sloga“ bo imelo svoj občni zbor 11. avgusta t. l. v čitalnični dvorani v Gorici. — Državni poslanec dr. Jos. Tonkli vabi svoje volilce, župane, podžupane, duhovne, učitelje, posestnike i. dr. k javnemu zboru dne 24. t. m. ob 11. uri v dvorani čitalnični v Gorici, da opraviči svoje dosedanje delovanje in poizvé želje svojih volilcev. — Tukajšnja vojaščina je imela včeraj in predvčeranjim posebne manevre na Lijaku in ostala zunaj tudi ponoči. V drugi polovici t. m. pa pojde k še večim manevrom na Tominsko. — Dr. Anton Mahnič je zdaj zatrden profesor tukajšnjega bogoslovskega učilišča.

Prem 6. avgusta. (*Suša.*) Pomladi bilo je v preobilici mokrega vremena, a kar se je pa poletje pričelo, ta božji dar nas prav redko obiskuje, v mesecu juniju in prvi polovici julija bilo je v tem oziru še dobro; druga polovica julija postajala je pa vedno bolj suha, vročina čedalje veča, sem ter tje združena tudi s severnim pišem, kar se tudi vse dneve v avgustu neprestano ponavlja. Zemlja je same suše uže močno razpokana in zdihuje po dežji; vodnjaki in studenci so do malega vsi suhi; ljudem in živini manjka potrebne vode. Turšica po brežnatih njivah véne, fižol je do malega se posušil, krompir bode prav droban ostal, a še to malo ne bode dosti prida, ker mu za normalno dorast manjka potrebne vlage. Češplje — tukaj skoraj edini vir za kak soldek dobiti — so posebno na južnih, brežinastih legah vse splavele, in se močno osipajo. Res žalosten je pogled! Nasproti pa davki tarejo kmeta neznosno. Meseca julija t. l. došlo je v tukajšnjo faro okolo 30 „oznanil“ za prvi eksekutivni prodaj 24. dne t. m. na zaostalih davkih, čemur bode se ljudém zaradi pomanjkanja denarja skoraj nemogoče izogniti. In koliko ubogih očetov je za živež svojim gladnim družinicam uže do sedaj turšico na račun dobre češpljeve letine na upanje jemalo! Pomanjkanje in glad zopet sè svojim strašnim pogledom tukajšnje prebivalstvo osorno straši. Vsak dan smo ta teden prosili milega Boga v sprevodih pohlevnega dežja; a nebo se ne preoblači, al upajmo v božjo milost, katera uže vé, kaj dela, — saj ima vsega dosti, in lahko storí kedar in kar hoče, ter človeka v največi nadlogi tudi čudežno pogina otme, če si tudi sam pomaga!

Matija Rant.

Iz Knežaka na Notranjskem 2. avgusta. (*Klic po pomoči.*) Včeraj ob 10. uri vpepelil je strašen požar 38 hiš z vsemi gospodarskimi poslopji vred — in vse v eni dobri uri! Vode nismo imeli, ljudi ni bilo nič pri domu, ker še kosijo in gozdarijo, in braniti se ni prav nič dalo! Hvala prisrčna gre sosedom Zagorcem in tudi nekaterim Bačanom. Nesreča je grozna, zato se obračam do usmiljenih dobrotnikov za pomoč in sl. vredništvo „Novic“ za nabiranje milodarov in izročitev podpisanemu županstvu. *) Vse se bode z največjo hvaležnostjo sprejelo. Škode je za 50.000 gold. ali pa še več! Do sedaj ubogo, jako ubogo ljudstvo je sedaj popolnem uničeno! Bog se usmili! Pomagajte dobrotniki, Bog sam vam bo plačal! Obupati je ljudem! Zgorela je deloma tudi šola, ki je bila še le konec lanskega leta dodelana! Naj pomaga, kdor more!

Anton Požar, župan.

Novomesto 4. avgusta. V. O. — 1. in 2. dne bilo je Novomesto, kakor navadno vsako leto o porcijunkoli, z Belokranjci prenapolnjeno. Ker smo pa 1. dne t. m. tudi tukaj živinsk sejm imeli, prišlo je iz cele Dolenjske še mnogo druzega ljudstva. Med govejo živino bilo je največ tistega malega plemena, kateri se na hrvaški meji, na Hrvatskem in pa na Krasu nahaja; le tu in tam videli smo kako boljše in lepše pleme. V obče smo našli, da še zdaj kmet ne zna ali pa noče živine snažiti in da smo na Dolenjskem do sedaj še prav malo v živinoreji napredovali. Potreba je pač očividna, da bi se ali ljudska šola za kmetijstvo ustanovila, ali naj bi se kmečka mladina vsaj v navadnih ljudskih šolah v najvažnejših kmetijskih strokah podučevala. — Kar se poljskih pridelkov tiče, tožili so nam kmetje, da dandanes nobena reč prave cene nima in da so morali, na primer, mernik pšenice za 2 gold. prodati, če so hoteli nekaj soldov za davek vloviti. Tudi Belokranjci, kateri so nekdaj v takem času jako veliko število čebulnih rešt prodali, pripeljali so letos le malo čebule in še te malenkosti niso spečali. Sploh smo iz vsega sejma razvideli, da kmetijstvo kakor tudi kupčija s kmetijskimi pridelki čedalje bolj hira in da je v resnici uže zadnji čas, da dobimo na Dolenjsko uže davno obljubljeno železnico, ki bi oživila promet tukajšnji.

Iz Komende 3. avg. — Dovoli, predragi bralec, da ti tudi jaz iz našega kraja par vrstic pišem. — Letos se ni dolgo časa spolnoval pregovor, ki pravi: „ako na sv. Medarda dan dežuje, potem skoz 40 dni zaporedoma dež gre“. Seno smo sušili v lepih solnčnih dnevih; žita naželi smo toliko, da ga nismo mogli spraviti v kozolce in je marsikdo moral poleg kozolca napraviti skladalnico snopov. Ajda je uže tudi lepo rastla, in nam obilo zrnja obetala, al — kjer sreča, je tudi nesreča blizu. Včeraj popoludne pripodili so se gosti oblaki nad naš kraj, ki nič dobrega niso oznanovali. Med gromom in vrišem vsuje se toča debela kot češnje. Največ trpela je uboga ajda, katera je skoraj do čistega razbita. Nič bolje se tudi prosu ni godilo. Poleg toče bil je tudi hud veter, ki je podrl veliko kozolcev. Na Križu je celó z grajskih skednjev streho vrglo. Škode naredila je toča z vetrom res veliko. — Danes imajo učitelji kamniškega okraja v Mengišu svojo letno konferenco.

Komenčan.

Iz Kranja 8. avg. — Dne 2. t. m. okoli 2. ure dopoludne imeli smo tudi v Kranji „ogenj“. Gorela je v

*) „Novice“ bodo to prav rade storile; naj bi milodari tudi obilo dotekali! Vred.

farovži neka šupa, kjer so laški zidarji si polento kuhali. Zarad silnega viharja bila je nevarnost posebno za spodnji del mesta velika. Požarna naša bramba, ki je takoj na pomoč prihitela, obvarovala nas je zopet še veče nesreče, za kar jej v resnici gre vsa čast in hvala. Povdarjamo pa to še posebno zato, ker dopisnik v „Laibacherici“ od 6. t. m. požarne brambe ne z besedico ne omeni. Ali so ga oči motile, da je videl le žandarje, ali pa jo je nalašč ignoriral? „Man merkt die Absicht.....“ Požarna bramba je v velike hvale vrednih domačih rokah, in je li zato za nič?! Kedaj vendar pride vredništvo vse „Laibacherice“ v druge roke, da tudi krajne notice ne bodo na čelu nosile pečata enostranskega nemčurstva!

Iz Bohinjske Bistrice 7. avg. — 6. dan t. m. je bil dan grozne nesreče naši fari, ki na veke zapisana ostane v zgodovini njeni. Namesti stare, veliko premajhne cerkve smo imeli dobiti novo, prostorno, ki po dovršenem večletnem zidanji bi se bila blagoslovila še ta mesec, — a zdaj je zvonik razvalina, ki se je podrl 6. dne t. m. zjutraj pred 9. uro, in na cerkev padel ter deloma njen strop prodrl, pa več ljudí ubil. 6 delavcev, ki so na turnu delali, je v cerkev padlo in ondi zasutih bilo, 2 pa je ven vrglo. Po nesrečni naključbi je gosp. kaplan Jerala isti čas cerkev od znotraj ogledaval in pri tej priči ga je sila zidovja tako zasula, da ga še danes niso mogli izkopati. Koliko je mahoma mrtvih bilo, koliko pa na smrt ranjenih, ni še danes gotovo. Posebna milost božja je varovala gosp. župnika Mesarja, da je par stopinj oddaljen stal od smrtonosnega mesta. *) Nesreča grozna, — škoda pa velika, kajti večletna skrb in trud neutrudljivega gosp. župnika leží zdaj v razvalini, ki se bo komaj poravnala s kakimi 30.000 gold. Vzrok tej nesreči se pripisuje preslabemu podnožju zvonikovemu in pa potresu, katerega so zvečer pred to nesrečo čutili neki tudi v Radoljici in v okolici. Deželni predsednik je takoj iz Ljubljane poslal vladnega svetnika grofa Chorinskega in pa zdravnika dr. Zupanca na mesto nesreče, prišlo je pa tudi iz Bleda in Radoljice več zdravnikov. Komisija zdaj preiskuje, od kodi ta nesreča in kdo je je kriv.

Cerklje. (*Prošnja.*) Trikrat uže nas je letos huda nesreča zadela. V dan sv. Jožefa je pogorelo na Spodnjem Brniku sedmim posestnikom vse poslopje; velikonočni ponedeljek je razen dveh številk pogorela vsa vas Polica in včeraj v dan sv. Jakoba je v Cerkljah pogorelo 38 hiš z drugimi poslopji. Veči del so zadeti bajtarji, katerim ni ostalo druzega nego lačna družina. Prvi dve nesreči smo zmagovali in nesrečnim sami pomagali, al o tretji največi nesreči smo primorani klicati dobrotnike na pomoč. Vsak dar bode s hvaležnostjo sprejet, in vsakemu darilcu kličemo uže naprej: Bog povrni stoterno!

Andrej Vavken, župan. Anton Golobič, župnik.

Vredništvo „Novic“ je pripravljeno prejemati darove ter jih pošiljati omenjenima gospodoma.

Iz Vinice na Dolenjskem. — Pri volitvi občinskega starašinstva 21. dne u. m. bili so izvoljeni: za župana Peter Malič iz Vinice, — za svetovalce pa Josip Malič iz Vinice, Peter Balkovec iz Preloke, Jurij Špehar iz Belčjega Vrha in Miha Žalec iz Nove Lipe.

Iz Dobrove. 7. avgusta imeli smo slovesno novo mašo, katero je pel Kocjanov gospod s Kozarij Fr. Dolinar. Cerkev je bila lepo okinčana, ljudstva pa, da se je vse trlo in se soparica stekala od cerkvenih sten. Pri kosilu je bilo v farovžu pri 2 omizjih nad 100 raznovrstnih gostov. Nazdravila je novomašniku prva v lepi obširni deklamaciji Bobenčkova deklica v občno pohvalo; potem vodiški župnik g. F. Kajdiž, tretji dr. Poklukar, kateri je novomašniku posebno priporočal kmečki stan, dodal pa še naznanilu žalostinke z Bohinjske Bistrice — prošnjo, da se hudo zadetim Bistričanom od zbrane družbe naznani živo milovanje in v znamenje srčnega sočutja zloži nekaj podpore; v malo minutah nabranih je bilo 37 gold. (ena sama dobra roka darovala je 4 tolarje) in v pondeljek se je odposlalo pismo in darilo do g. župnika Mesarja. — Upamo, da vsa domovina naša in vnanji dobrotniki hitro in z obilnimi darovi na pomoč prihité tako sila hudo prizadetim rojakom Bohinjskim.

Iz spodaje Šiške 8. avg. — Naša čitalnica priredi prihodnjo nedeljo 14. avgusta veselico pri g. Matijanu v zgornji Šiški „pri kamnitni mizi“. Program obsegal bo razun petja, berila in deklamacije tudi tombolo.

Iz Ljubljane. — „Laib. Zeitg.“ nas je v soboto iznenadila z novico, da je deželni zbor kranjski sklican na 24. dan prihodnjega meseca septembra. To novico moramo smatrati za rešitev prošnje narodnih poslancev od 18. avgusta leta 1879. za razpust nepostavno voljenega deželnega zbora, in pa za odgovor sl. ministerstva na izjavo, s katero so narodni poslanci stopili v lanski deželni zbor, rekši, „da so prišli le iz patriotičnih, v izjavi razloženih ozirov še v ta zbor, ki se gledé na ogromne nepostavnosti, katere so se pri volitvah godile, in z ozirom na kranjski narodni zastop v državnem zboru nikakor ne more imenovati pravi zastop naše domovine“. Koliko je ustavoverni stranki nasprotni sedanji vladi in ravnopravnosti naroda slovenskega, mar za mirno spravo narodov, kazale so zopet in zopet obravnave lanskega zbora, zapisane v stenografičnih zapisnikih, katere preočitno pričajo, da s to ustavoversko zborovo večino ni moči nič tega doseči, česar zahtevajo bistveni interesi naše dežele. Po vsej pravici je tedaj dotične kroge osupnila novica, da deželni zbor kranjski ni razpuščen. Vlada sedanja pod vodstvom grofa Taaffe-a se v državnem zboru opira na večino, ki jo veže princip avtonomije, in po takem na veliko avtonomistično stranko, za katero stojí večina narodov avstrijskih. Cela ta avtonomistična stranka, kakor posamezni njeni oddelki imajo pač pravico, od vlade pričakovati, da deželnim zborom svojo posebno skrb naklanja in jih zbudi v novo, deželam koristno življenje. Vsaj so deželni zbori personifikacija onega principa, katerega representant je sedanja vlada in večina državnega zbora, ki pa se, žalibog, v sedanjih zborih ne more tako razvijati, kakor deželna korist zahteva. Ker to še posebno veljá o kranjskem deželnem zboru, zato grof Taaffe narodnim našim poslancem nikakor ne more za zeló vzeti, da ostanejo na istem stališči, ki so ga v predlanski peticiji in lanski izjavi sl. ministerstvu izrazili. — Kdo se imenuje za deželnega glavarja, utegne narodne poslance le v tem slučaji zanimati, ko bi národni poslanci imeli večino v zboru.

— (*Likvidacijski odbor banke „Slovenije“*) je svoje delo toliko končal, da je vse dolgove pošteno poplačal, in da bo v kratkem vse računske knjige po kupčijski postavi c. kr. ljubljanski deželni sodniji izročil. Daljega doplačevanja se tedaj nikakor ni bati, marveč se sme pričakovati, da se delničarjem nekoliko vplačanega plačila povrne.

— Pogorelcem v Cerkljah je deželni zbor dovolil 500 gold. podpore.

— (*Abendrothovi vozniki*) vendar le dobé del svojega zaslužka. Državni poslanec gosp. Obreza v „Narodu“ naznanja, da je z Abendrothovim naslednikom, bankirjem Rusom, 17. julija sklenil pogodbo, pri kateri

*) Gospod prof. Marn, ki uže več dni na počitnicah biva v farovžu, piše „Slovencu“, da je isti čas k sreči v lopici na vrtu bil. Vred.

se je Ruso zavezal, voznikom na Kranjskem plačati 20.000 gold. Denarji bodo kmalu došli in g. Obreza jih misli razdeliti tako-le: Sostavi se odsek 3 zaupnih mož, ki bodo po zapisnih knjigah Abendrothovih in po knjižicah voznikov sostavili, koliko ima vsak voznik tirjati, in po primeri te tirjatve se bode poslani denar potem razdelil.

— (*Narodna svečanost v Logatci*), katero so preteklo nedeljo popoludne napravili notranjski rodoljubi v spomin prvega občnega praznika slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda v prid Jurčičevi ustanovi, se je sijajno izvršila. Nad 3000 vdeležnikov svečanosti, prijazni sprejem gostov po odborovem načelniku g. Gruntarji, tehtni slavnostni govor g. Resmana, lepo petje, prijetna idrijska godba — je s kratko besedo obris velikanske veselice, katero je le, ko se je tombola začela, zbegala ploha, zapodivši goste v krčme in pod kozolce. Koliko čistega dohodka je tombola donesla ustanovi Jurčičevi, ni še znano.

— (*Javna zahvala.*) Podpisani odbor izreka v imenu vsega društva svojo najiskrenejšo zahvalo slavnemu odboru národne svečanosti v Dolenjem Logatci, katera se je sijajno izvršila dne 7. t. m., sosebno pa vrlim Dol. Logaškim Slovenkam za nepričakovano ljubeznjivi sprejem ter krasni lavorov venec s trakom, katerega pripeti so nam blagovolile omenjene krasotice v vedni spomin na našo zastavo in nas vse obilo obdarile s šopki. — Navdušenih src podali smo se med Vas, dragi, mili nam notranjski Slovenci, vrle nam Slovenke, radostnim srcem sledili smo Vašemu preprijaznemu vabilu, in danes nam srce polno radosti kipi, ako se spominjamo kratkega, a prelepega časa našega bivanja ter razveseljevanja med Vami. Bodite preverjeni, da i mi čutimo z Vami, da i mi smo z Vami enih misli. — Národna svečanost v Dolenjem Logatci pa nam vsem ostane v najlepšem spominu in zapisati hočemo jo z zlatimi črkami v kroniko našega društva. — Navdušeni z enim glasom kličemo Vam tedaj: Živeli notranjski Slovenci, stebri národa našega, živele ondašnje Slovenke! Živijo narod!

V Ljubljani dné 9. avgusta 1881.

Odbor „Sokola“.

— (*V orgljarski šoli*) je bila 28. dne julija konecletna preskušinja. Učencev je bilo pri skušinji 14, ki so se skoz leto učili v treh oddelkih. Izpraševal jih je najprej čast. gosp. J. Gnjezda iz liturgije in nekoliko iz zgodovine cerkvene glasbe, potem gosp. vodja A. Förster iz glasbene teorije, na to so vsak nekoliko igrali na orgljah, potem so pod vodstvom čast. o. Angelika nekateri posamesni in slednjič vsi skupaj nekoliko koralno peli. K sklepu je bila še poskušnja na glasoviru v gimnazijskem poslopji. Kakor čisto izučena sta dva zapustila šolo za to leto.

— Gosp. profesorja dr. Valento in njegovo rodovino je zadela britka izguba, da mu je po mučnem tifusu smrt vzela starejega sina Edmunda, učenca v 5. realki. Jutri popoldne ob 6. uri je pogreb.

— Od sl. poštnega urada ljubljanskega smo prejeli sledeči dopis:

„Slavno uredništvo „Novic“! Št. 31. Vašega cenjenega lista prinaša pod naslovom „Ljubljanski poštarji pa slovenski jezik“ dopis, v katerem se, razun krive obdolžitve, da se je neko pismo namesto v Col pri Vipavi, poslalo iz Ljubljane v Cöln pri Renu, nahaja še več druzih pomot.

Z ozirom na §. 19. tiskovnih postav Vas tedaj uljudno prosimo, da izvolite objaviti naslednji popravek:

Kakor priča zavitek, se poslatev pod navkrižnim zavitkom (a ne pismo) ni dala na pošto 3., ampak 20. julija, in je dospela 27., ne pa 25. julija nazaj v Ljubljano. Dalje se ta poslatev ni iz Ljubljane odpravila v Cöln, ampak na vozečo se pošto (ambulanco) Dunaj-Trst, ker tukajšnji urad nima niti s Cölnom, niti s Colom nobene neposredne izročitve pisemsko-poštnih reči. Napačne odprave ni tedaj nikakor zakrivila ljubljanska pošta, ampak pošta ambulanca med Dunaj Trstom, s katero se vozijo dunajski uradniki. V izgovor naj jim veljá to, da ti niso zmožni slovenskega jezika, in da je na zavitku beseda „v Colu“ tako nerazločljivo pisana, da bi jo na prvi pogled vsak čital za Cöln, kajti predlog „v“ je tako postavljen nad „o“, da se vidi kakor „ö“, in čerka „u“ je enaka „n“.

C. k. poštni urad v Ljubljani 6. avgusta 1881.

Pressl, c. k. poštni nadoskerbnik.“

Spolnivši željo sl. ljubljanskega poštnega urada, da objavljamo njegov „popravek“, izrekamo dvombo, da je ta „popravek“ poročilo „Novic“ kaj popravil. Stvar je ostala, kakor se poročilo glasí, kajti Giontinijeva bukvarnica je pod adreso „gosp. Anton Furlan v Colu **pri Vipavi**“ tukajšnji ljubljanski pošti (ne pa neznani jej ambulanci) izročila podobo svetlega cesarjeviča Rudolfa; tukajšnji poštni uradnik je tedaj kriv pomote, da je ambulanca vzela paket v Cöln am Rhein namesti v Col pri Vipavi. Na datumu, ki je po večdnevnem romanji po svetu zeló zamazan, ni prav nič ležeče.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Deželni zbori so sklicani tako-le: dalmatinski 22., isterski in goriški 23., tirolski 27. avgusta, gališki in štajarski 14. septembra, češki, gornje- in dolnje-avstrijski, solnograški, koroški, kranjski, bukovinski, moravski, šlezijski, predarelski in tržaški pa 24. septembra.

— Presvitlega cesarja na njegovem potovanji povsod navduseno sprejemajo.

— Nenadna smrt grofa Jeronima Mansfelda, nekdanjega ministra kmetijstva, je ustavoversko stranko zeló potrla, kajti v njem so videli in si želeli uže prihodnjega predsednika dunajskega ministerstva.

Hrvatsko. Iz Zagreba. — Volitve za starešinstvo glavnega mesta Hrvatske so končane. Zmagala je skoro z vsemi kadidati opozicijska, to je neodvisna narodna stranka. Boj je bil hud in težaven, zmaga pa tudi sijajna; volilci zagrebški so pokazali, da se niso še odvadili, neodvisno in samovestno voliti. — Zadnji čas ga ni skoro dneva, da ne bi bil kak članek „Obzora“ zaplenjen. Toraj se je tudi hrvatska cenzura od prešnje po drugih slovanskih deželah zdaj naučila, kako ravnati z nevšečnimi časniki.

Rusija. — Grof Ignatiev je dovolil, da se papeževo pismo bere po vseh cerkvah na Ruskem v dotičnih deželnih jezikih; to je čez 17 let prvo dovoljenje, da se papeževo pismo (enciklika) sme brati v Rusiji in posebno na Poljskem.

— (*Telegram „Novicam“ iz Kaluge 9. t. m.*) Zavoljo razžaljenja bolgarskega kneza in ruskega brodovja je časnik „Golos“ na šest mesecev v prepoved dejan.

Milodari za pogorelce v Dobračevi, Cerkljah in Knežaku:

Gospod Franjo Souvan 15 gold.
„ dr. Jan. Bleiweis 10 gold.
„ Luka Robič 5 gold.
Tiskarna Blaznikova 10 gold.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.